لەپەراوێزی یادەوەری پەلامارو تاوانی ئەنفالدا:
کۆمەڵگایەکی نابەرپرسیارو خوێن سارد، زاکیرەیەکی پەرش و بڵاو؟

نوسینی: تەها سلێمان
Tahasleman17@yahoo.com

سەرەتا:

هەموو جارێ ئەو پرسیارە لەخۆم دەکەم و دەڵێم : بۆ دەبێ ئێمەی کورد وەك پیشەیی هەمیشەییمان و وەك ئەوەی لە چارەنوسماندا نوسرابێ، خۆمان نەناسین و لەزمانی خۆمانەوە دۆست و دووژمنەکانمان وێنەی ڕاستەقینەمان نەبینن؟ هەموو جارێکیش ڕەوایەتی خوودی ئەم پرسیارە ئیستێکی بابەتیانەم پێدەکا و پێم دەڵێ: ئەگەر نەتەوەیەك یان میلەتێك دیوی دەرەوەو ناوەوەی خۆی نەناسێ و بۆدەرەوەی خۆی هەناردەنەکا، درووست نیە بێژین دەتوانێ پێچەوانەی کاریگەرییەکانی ئاراستەی ڕووداو یان پێشهاتەکان بیر بکاتەوە و بەخوێن گەرمی و بەرپرسیارانە و دوور لە پەرش و بڵاوی زکیرەیەکی ناتەندروست، لەپێناوی نەخشەی داهاتووی ژیانیدا بیر دەکاتەوە. پەلامار و تاوانی ئەنفال یەکێکە لەو مەسەلانەی زاکیرەی تاك و کۆی کۆمەڵگای کوردی بە شێوەیەکی خوێن سارد و نابەرپرسیارنە و پەرش و بڵاوو دوور لە کۆدەنگی و هەموو ساڵێ لە 4/14 دا بەسانایی بەسەرماندا تێپەڕ دەبێ. لەم نوسینەدا هەوڵ دەدەم بەدوور لە هەموو نوسینە تەقلیدییەکان، دەکۆشم ئیش لە ڕاستی گەلێکی پەراوێز خراو لە دوو توێی یادەوەری تاوان و پەلاماری ئەنفالدا بکەم و بیانهێنمە ئاستی دوان. بەمانایەکی تر دەمەوێ بێژم هەوڵدەدەم وێنەکان لە هەناوی خوودی کارەسات و یادەوەری ئەنفالەوە خۆیان بدوێن و نابەرپرسیارێتی و خوێن ساردی و زاکیرەی ناتەندروست و پەرش و بڵاوی ئێمە ساغ بکەنەوە.

پرسیاری بنەڕەتییە یای:

ئایا ئێمە ئەنفالمان وەك خۆی ناسیوە؟ ئەنفال لە فەلسەفە و فیکری بەعسدا ، بۆ گووتاری ئێمە کاریگەرییەکانی لە کوێدایە و چی وانەیەکی فێر کردووین؟ میتۆدی فەلسەفە و فیکری بەعس و ئەنفال، کام جیهان بۆ ئێمە وێنا دەکەن؟ ئایا ئەنفال ڕووداوێك یان کارەساتێك و پەلامارێك بوو ، لە کات و ساتێکی دیاری کراوی قەڵەمڕەوی بەعسدا دەبوو ڕووی دابایە و کۆتایی هات، یان بەپێچەوانەوە ئەوەی بەعس کردی تەوزیفکردنی سەرەتای فەلسەفە و کلتورو فکرو سیاسەتێکە، بەردەوام و بە ڕاستە و خۆو ناڕاستەو خۆ کنەی تێکشکانی شوناس و سڕینەوەی بوونمان دەکا و بەرهەمی شۆڤێنیزمی پان عەرەبیزمە؟ ئایا بەعس و ئەنفال بەرهەمی بنەڕەتی یەك کلتووری شۆڤێنزمی عەرەبین یان بە دیوەکەی تردا، ئەنفال تەنها بەرهەمی بیرکردنەوەی بەعسە؟ حزب و دەسلاَت و ڕۆشنبیری کوردی لە کوێی پانتایی کاریگەرییەکانی کارکردنن لە ئەنفالدا؟ ڕۆڵی کۆمەڵگا و تاکەکانی لە حزووری ئاوها کارەسات و پەلامارێکدا چیە؟ ساڵانی ڕابووردووی تێپەڕبوو بەسەر ئەم تاوان و پەلامارەدا، چی جۆرە بەرپرسیارێتی و خوێن گەرمییەکی بۆ خوێندنەوەو تەفسیری پێویست و بابەتیانە لای کۆمەڵگا و حزب و ڕۆشنبیر و نوسەرو کۆی تاکەکانی کۆمەڵگای ئێمە دروست کردوە؟ هۆکاری دروست نەبوونی ئەو خوێندنەوەو خوێن گەرمی و بەرپرسیارێتی و تەفسیرە بابەتیانە کامانەن؟ ئەمانە و زۆر پرسیاری تر دەبنە هەندێ ناو نیشانی لەیەکتر جیاوازو کرۆکی ئەم باسە یان ئیشکردنە پێك دێنن و هەوڵیش دەدەن خۆیان لە دووبارە کردنەوە خۆیان بپارێزن.

چۆن ئەنفال بناسین؟

بەرپرسیارێتی نەناسینی بەعس و کایە فەلسەفی و فیکری و سیاسیەکانی ، کە ئەم فەلسەفە و فیکرو سیاسەتە بە شۆڕبوونەوەیەکی بنەڕەتی بۆ نێو کلتوری شۆڤێنێزمی عەرەبی و سرووتە ئاینییەکان خەملیوەو بەرجەستەبووە کاردەکا بۆ؟ کاتێك کەئەم فەلسەفە و فیکرو سیاسەتە نەناسین، ئەنفالیش وەك دیوە فەلسەفی و فیکری و سیاسی و جوگرافی و ئابوری و کۆمەڵایەتی و فەرهەنگی و دەروونییەکەی ناناسین و لە درێژەی ئەم ئاراستەیەیی کارکردنیشماندا، سێبەری

بەعسیزم بە سەرماندا دەگرێ و گەمەی سرووتە نامرۆییەکانی خۆی دەکا. گرفتی گەورەی ئێمە لەگەڵ تاوان و پەلاماری ئەنفال ئەوەیە شوناسی خۆمان ناناسین و بەنەناسینی شوناسی خۆشمان ناتوانین مەغزای گەورەترین تاوانی دژ بە خۆمان بخوێنینەوە. پێویستە ئێمە پێش هەموو شتێ بەعس بناسین و ڕیشاڵە فەلسەفی و فیکری و سیاسییەکانی بەرخورد بکەین، بەبێ بەرخورد کردنی ئەو ڕیشاڵە فەلسەفی و فیکری و سیاسیانەی بەعس ئەنفال و کاریگەرییە فرە ڕەهەندەکانیمان پێ ناناسرێ و ڕوونتر ئەنفال وەك تاوان و پەلامارو ئاکامەکەشی وەك مەرگەساتێکی هەمیشەیی و مەترسی دووبارەبوونەوەی لەناوماندا دەگەڕێ و کنەی نامرۆییانەی خۆی دەکا. من هەمیشە دژی ئەو بۆچوونەم کەپێی وایە هەنگاو گەلێکی باش لە ناسینی ئەنفال و کاریگەرییەکانی چوینەتە پێش. ئەوەی لەبواری ناسینی ئەنفال کردوومانە نەك دەتوانرێ بکرێنە سەرچاوەگەلێکی باش بو داهاتوو نەوەکانی، بەڵکو ئەگەر تۆزێ بابەتیانە سەرنجیان بدەی شەرمییان لێدەتکێ و لەڕاستیشدا ئەگەر بە قەبارەی تاوان و پەلاماری ئەنفال بیانچوێنی، دەبێ پێش قسەی نەوەی داهاتوو لەگەڵمان خۆمان نەفی کەینەوەو بێژین کۆمەڵگا بە کۆی پێکهاتە فەلسەفی و فیکری و سیاسی و ڕۆشنبیری و هتد یەکەیەوە ، بەرپرسیاربووین و وەلێ نابەرپرسیارانە مامەڵەمان لەگەڵ لەگەڵ ئەنفال کرد و لۆژیکی ترە ئەم دانپیانە پێش قسەی نەوەی دادێ خۆمان و بە دەست پێشخەری خۆمان بکرێ. ئەم دانپیانانە دەبێتە دەروازەیەکی گونجاو و تەندروست بۆ ناسینی ئەنفال بە هەموو ڕەهەندەکانییەوە، لە فەلسەفە و فیکرو سیاسەتی بەعسەوە بیگرە تا دەگاتە کاریگەرییە فرە ڕەهەندەکانی و ڕەنگدانەوەی ئەو کاریگەرییانە لە ئایندەدا و هاوکات مەترسی و ئەگەرەکانی دووبارەبوونەوەی لە دادێدا.

ئەگەر بەعس کایەیەکی ترسناکی فەلسەفی و فیکری و سیاسی و هتد بێ، دەبێ قسەی ئیمە لەوە بێ مەعریفەی ئێمە بەرامبەر ئەو کایە ترسناکەچییە؟ توانیومانە تاچێرادەیەك ڕادەی ترسناکی باگراوەندی ئەو کایە بناسین؟ لەم ئاستەدا ئەوەندەی خۆمان بدەینە دەم کەف و کوڵی شەپۆلی گووتاری نابەرپرسیارایّتی و پەرش و بڵاو، دوور لە هەر هەڵچونێکی خوڕسکیانە وحەماسییانە پێویستمان بە سەلیقە و ڕامانێکی ڕەخنەییانەی پێش هەرشتێ گووتاری تەقلیدی و نابابەتیانەی خۆمانە. ئەگەر ئەم ئاراستە و میکانیزمە نەکەینە میتۆدی کارکردنمان بۆ ناسینی کایەیی بەعس و ئەنفال بە هەموو ڕەهەندەکانییەوە، کۆڵەوارترین خوێندنەوەو ناسینمان بۆ بەعس و پێکهاتە فەلسەفی و فیکری و سیاسی و سەرخان و ژێرخانە کلتورییەکەی دەبێ. وەکی تر ناتوانین ئەنفال بناسین و لە ڕێگای ناسینی ئەنفالەوە ، ئایندەی فەلسەفی و فیکری و سیاسی ڕۆشنی خۆمان دروست کەین و مەترسییەکان کەهەمیشە لەناوماندا گەرا دەکا و دەسوڕێتەوە تێك بشکێنین و دوور بخەینەوە.

بەعس و وێناکردنی شوناسی کوردبوون لەئەنفالدا..

بەعس وەك پڕۆژەیەکی ترسناك بەردەوام لەهەوڵدانی ئەوەدا بوە، شوناسی کوردبوون وەك مەترسییەکی هەڕەشەدارو ترسناك نەك تەنها لە بەرامبەر بەعسیی بوونی خۆی، بەڵکو لەسەربەرژەوەندی باڵای عەرەبی بوون بە شێوەیەکی گشتی لەقەڵەم بدا و ئەمەش بکاتە پێوەری ڕەوایەتی دان بە پەلاماری ئەنفال و هاوکات پەلاماری ئەنفال بکاتە چوارچیوەی ڕەوینەوەی ئەو هەڕەشە و مەترسییە. وێناکردنی کۆی تاکەکانی کۆمەڵگای کوردی بە ناموسڵمانبوون و هەوڵدان بۆ قڕکردنیان لە نەخشەی ئەنفالدا، و بێدەنگی جیهانی ئیسلامی و عەرەبی لەبەرامبەریدا، دەمانگەیەنێتە ئەو بڕوایەیی کە ئەگەرچی بەعس بە کردەی ئەنفال هەڵساوە، بەلاّم لە ناوەڕۆکی وێنەی ڕاستەقینەی ئەنفالدا، هێزێکی گەورەی عەرەبی و ئاینی پاڵپشتی ئەم پڕۆژە ترسناکەن و ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ پشتگیری لێدەکەن. بەبینینێکی تر وێنەی بەعسی بوون لە جێبەجێکردنی نەخشە و پەلاماری ئەنفالدا، تەنها وێنەی خۆی نیە و بە پێچەوانەوە وێنەی زۆرینەی جیهانی عەربی و ئیسلامییە و بەعس دەبێتە ئەنجامدەری کردەکە. کوردبوونیش دەبێتە ئامانجی ئەم کردەیە و ڕەهەندەکانی کردەکەش شێوازو میکانیزمی جۆراو جۆری تیا بەکار دەبرێ، لە گرتن و کوشتن و زیندە بەچاڵکردن و کۆمەڵکوژی و تالاّن و تێکشکاندنی سەرخان و ژێرخانی کۆمەڵگا و پایە کۆمەلاّیەتیەکان و هتد بەخوێندنەوەیەکی تر بەعس وەك شوناسێکی راستەقینەی شۆڤێنیزمی عەرەبی و بەسوود وەرگرتن لە سرووتی ئاینی، ناسنامەی ڕەوایەتی دان دەداتە پرۆسەی قڕکردنی

گەلێك و ناوی لێدەنێ ئەنفال. ئەم ناو لێنان و وێناکردنە بۆ شوناسی کوردبوون تەنها بەعس خاوەنی نیە وەك کایەیەکی فەلسەفی و فیکری و سیاسی، بەڵکو لەبنەڕەتدا کەڵچەری بیرکردنەوەی بیری شۆڤێنیزمی پان عەرەبیزم و پرۆژە نامرۆیی و نادیموکراسی و نامەدەنیەکەیانە، کەئێستاشی پێوەبێ ئیشی لەسەر دەکەن و لە تەقەلاو هەوڵی تەشەنە پێکردنیدان. بەهەموو ورد بوونەوەو ڕاڤەکارییەکی بابەتیانە ، ئامادەبوونی کورد بۆ خوێندنەوەی باگراوەندی ئەم پرۆژەیە لەو پەڕی پەرتبوون و ناکارایییەکی مەترسی هێنەری بەردەوامدایە و تا هەنوکە نەیتوانیوە بابەت گەلە نامەئلوفەکانی دیوی ناوەوەی ئەم پرۆژە ترسناکەی بەعس کە گوزارشتە لەبیری شۆڤێنیزمی پان عەرەبیزم ببینێ و لێیان تێبگا. دیارە نەبینین و لێتێنەگەیشتنی ئەم ڕاستییە تاڵە، نەناسینی گۆمەڵگای کوردی و تایبەتمەندییەکانییەتی لە ئایندەدا، یان ڕوونتر کلۆڵییە لە خوێندنەوەی ئایندەو پێگەی خودی خۆی لە و ئایندەیەیی کە هەمیشە گۆڕانی جۆراو جۆری لە دوو توێی خۆیدا هەڵگرتوەو دێنێ.

ئەنفال چەند لایەك بۆ هاتە رۆحمان بەپێچەوانە؟

کێشەی سەرەکی ئێمە لەوەدایە، نەك تەنیا بۆ ئەنفال بەڵکو بۆ کۆی ڕووداوە تاڵ و ناخۆش و خۆشییەکانیش تەنها بەپەلە پرۆزێیەکی کەم و لە سەرو بەندی ڕووداوەکەدا نەبێ، هیچمان بیر ناکەوێتەوەو بەردەوام زاکیرەمان خیانەتمان لێدەکا. خیانەت بەو مانایەیی زاکیرەی ئێمە زاکیرەیەکی کۆڵ و گوناهکارە لەبەرامبەر وەزیفەی ڕاستەقینەی خۆمان. بۆنموونە دەتوانین هەردوو یادەوەری (ئەنفال و ڕاپەڕین) بکەینە دوو نموونەی سەلمێنراو، ئەنفال لە لوتکەی بەربەرییانەی خۆیدا، دەبێتە پرۆژەیەك بۆ لەبەر یەك هەڵوەشانەوەی کۆی پایە فیکری و سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی و فەرهەنگی و دەروونی و شوناسی کوردبوونی تۆ، ڕاپەڕینیش بەساڵانێکی کەم دوای ئەنفال دەبێتە پرۆژەیەکی هیوابەخش بۆ وەڵام دانەوەی پنتەکانی پرۆژەی ئەنفال. دەبێ لێرەدا بپرسین : زاکیرەی تاك و کۆی تاك و پێکهاتەی کۆمەڵگای کوردی تاچەند گوزارەیەکی ڕاستەقینەیە لە هەردوو ئەم ڕووداوانە؟ یان بەرپرسیارێکی بنەڕەتی تر: ئایا کۆی تاکەکانی کۆمەڵگای کوردی وەزیفەی ڕاستەقینەی خۆی لەبەرامبەر ئەم دوو ڕووداوە گرنگەدا دەناسێ و بایی ئەوە کاری تیا کردوە ، قسە لەسەر بەجێهێنانی بەرپرسیارێتیەکەی بکرێ؟ بەبڕوای من گرفتی بنەڕەتی لەوێدایە هەردوو ئەم ڕووداوە ، یەکەمیان ئەنفال وەك تاوان و پەلامارێك بۆ ڤڕکردنمان و ڕاپەڕین وەك بوارێك بۆ دانە دواوەی ئەنفال ، لای ئێمە تەنها لە سیاقی یادەوەرییەکی ڕۆتینی و بە ڕێڕەوی نابەرپرسیارێتیدا تێپەڕدەبێ، یانی ئەم دوو یادەوەرییە نەبوونەتە سترکتۆری بیرکردنەوەو ڕامانی ئێمە بۆ ئایندەیەکی باشتر، ئایندەیەك خاڵی نەبێ لە ڕابووردوومان نەك بەمانا تەقلیدی و دۆگمایییەکەی، بەڵکو بەومانایەیی چۆن بتوانین ڕابردوو بکەینە دەرەچەی ڕوو بە ڕوو بوونەوەی ڕوودا و و پێشهاتەکان و بیسەلمێنین شوناسێکین توانای خوێندنەوەی ڕابووردوومان هەیە و لەئایندەشدا شوێن و ڕێ بۆ خۆمان دەگرین و بەردەوامیش کار لەسەر ڕووخانی دیوارەکانی بەردەم پێشکەوتنمان دەکەین. با پێکەوە ڕوونترو کورتر قسە بکەین، ئەنفال و ڕاپەڕین چ بەرپرسیارێتییەکی لای ئێمە دروست کردوە؟ ئەی ئەگەر بەرپرسیارێتی درووست کردوە ، بۆچی تا ئێستاش وەزیفەی ئەنفال و ڕاپەڕین هەردووکیان لە دنیابینی ئێمەدا ، ناڕۆشنترین وەزیفەیە و نەمانتوانیوە پێناسەیەکی تەندروست و بابەتیان بۆ بکەین. یان ئەگەر ئێمە توانیومانە هەردوو ئەم ڕووداوە وەك وێنەی ڕاستەقینەی خۆی بناسین و بە وەزیفەی خۆمان لەئاستیاندا هەڵسین، بۆچی تا ئێستاش نامونتەمی ترین کەسین بۆ خوێندنەوەو ڕاڤەکردنیان و تاد...دیارە لە پاڵ نامونتەمی بوونی ئێمەشدا نەوەیەکی نامونتەمی دروست بوەو دوورو نزیك نایەوێ نە ئەنفال و نە ڕاپەڕینیش بناسێ.

هیچ لۆژیك و پێوەرێك ئەوە قبوڵ ناکا، ئێمە وا تەماشای ئەنفال بکەین و بخوێنینەوە کە ڕووداوێك بوو هات و ڕۆیشت. بەڵکو پێچەوانەکەی ڕاست و درووستە، کە ئەنفال پرۆژەیەکە بەردەوام هەڕەشەمان لێدەکا و دەبێ ئەو تەقلید و تێگەیشتنەی پێشوومان بۆ تێگەیشتن و خوێندنەوەی ئەنفال و بوعدەکانی تێك بشکێنین و لە جێگەیدا، ئاراستەی تەندروست و درووست بگرینە بەر کەلە پێشدا هەندێك لێی دواین.

حزبە کوردستانییەکان و ئەنفال؟

من حزبی کوردی و کوردستانی بەبەرپرسیارێکی گەورە دەزانم، لەئاستی نابەرپرسیارێتی و خوێن ساردی کۆمەڵگا و زاکیرەی پەرش و بلاویدا، وەك چۆن کۆمەڵگاش بە هەمان شێوە بەبەرپرسیار دەزانم. بەلام بەرپرسیارێتی حزب و کۆمەڵگا دوو ڕەهەند و دوو ئاراستە و دوو شێوەی لەیەکتر جیاوازن و هەریەکەشیان تەواوکەری یەکترن کە لەخوارەوە لە سەر کۆمەڵگاو ئەنفال دەرفەتێکی تر بۆ قسەکردن وەردەگرین. یانی کاتێ قسە لەسەر خوێندنەوەو هەڵوێستی حزبی کوردی یان کوردستانی لەسەر ئەنفال دەکەین جیاوازە لەوەی کە قسە لەسەر خوێندنەوەی تاکی ڕۆشنبیرو نوسەری کوردی یاخود دنیابینی کۆمەڵگای کورستانی بۆ ئەنفال دەکەین، کەدەشڵێین هەردووکیان تەواوکەری یەکترین، ئەم بۆچوونەش لەوێوە سەرچاوە دەگرێ کەحزب بەرهەمی کۆمەڵگایە بە هەموو پێکهاتەکانییەوە(فیکری، سیاسی، ئابووری، ڕۆشنبیری، کۆمەلایەتی) و تاد. کەدەشڵێین قسەکردن لەسەر هەردووکیان بۆ ئەنفال جیاوازە، جیاوازییەکە لەوێدایە سەرەڕای ئەوەی حزب بەرهەمی پێکهاتەی کۆمەڵگایە، بەلام حزب و کۆمەڵگا هەمیشە دوو دنیابینی جیاوازن و بەدیوەکەی تریشدا هەردووکیان لەنابەرپرسیارێتیدا، بۆ بینین و خوێندنەوەی ئەنفال بەرپرسیارن و نابەرپرسیارێتیشیان سەرچاوەی دووبارەبوونەوەی کارەساتەکانە یان ڕووداوەکانە. چونکە لەیەك کاتدا و هەریەکەیان بەپێوەری وەزیفەی بەرپرسیارێتی خۆی کە هەڵناسێ بە ڕایکردنی وەزیفەکەی خۆی بەرپرسیار دەبێ و ئەو نابەرپرسیاربوونەشیان خزمەت بە ڕەوایە تی دان بە جۆرو شێوەو قەبارەی تاوانەکان دەکا.

ئەگەر وردتر و بێپاساو هێنانەوە قسە بکەین ، دەتوانین (17)ساڵی ڕابووردووی دوای تاوان و پەلاماری ئەنفال و دیدی حزبە کوردی و کوردستانییەکان بەشێوەیەکی گشتی شیتەڵ بکەین و بگەینە ئەو ئاکامەی کەمەبەستمانە . تا ئێستا حزبەکانی کوردستان لانی کەم کۆدەنگییەکیان لەناودا لەسەر ئەنفال نیە، تێبینی دەکەی پێش ڕووخانی ڕژێمی بەعس، هەر حزبە و بەئاوازێك کەخزمەتی سیاسەت و بۆچوونەکانی بکا قسەی لەسەر ئەنفال دەکرد ، یانی ئەگەر بەرژەوەندی حزبەکە وای نەخواستبێ کە قسەی لۆژیکی و بابەتی بکا و وێنەی ڕاستەقینەی ئەنفال لە ئەجێندای بەعس و شۆڤێنیزمی عەرەبیدا بخاتە ڕوو، ئەوا خۆی لێپاراستوەو دوور کەوتوەتەوە لەو ڕاستیە. ڕوونتر حزبی کوردی و کوردستانی لەماوەی ساڵانی ڕابووری دوای ئەنفال لەبری ئەوەی ئەنفال وەك مەسەلەی نەتەوەو میلەتێك بناسێنن و ساغ بکەنەوە، بەپێچەوانەوە هەرخۆیان بوون بە هۆکاری کوشتنی ئەو پێوەر گەلانەی کەدەکرا ببنە شوێن و جێگای قسەکردن لە ئەنفال بە هەموو ڕەهەند و کاریگەری و باگراوەندە فرە ڕەنگەکانییەوە وەك مەسەلەی قڕکردنی نەتەوەو میلەتێك. لەمەش واوەتر حزبە کوردستانییەکان بەتایبەت حزبە دەسلاتدارەکان ئەنفالیان لەماوەی ڕابووردوودا وەك کەرەستەی فراوانبوونەوەی بنکەی حزبی بوونیان بەکاربردوە نەك کار کردن لەسەر تەوزیفکردنی وەك بەربەری ترین کارەسات و پەلامارو تاوانی نامرۆییانەی سەردەم لەسەر ئاستی ناوخۆو هەرێمایەتی و نێو دەوڵەتی. نابەرپرسیارانەتر لەمەش ئەوەیە زۆرێك لە ئەنجامدەرانی نەخشەی پەلاماری ئەنفال لەژێر باڵی حزبە کورستانیەکاندا بەتایبەت حزبە دەسلاتدارەکاندا ، پارێزراون. نموونەی هەرە دیاریش لەم بوارە(نزار خزرەجی و وەفیق سامەڕائی) و موستەشارو بەعسییە تاوانبارەکانە. کاتێ تاوانبارێکی وەك(نزار خەزرەجی) نامەی پاکانە و پشتگیری سەرکردە کوردەکان دەخاتە گیرفانی و پێشمان دەڵێ ئەوە پاکانەی سەرکردەکانتان، لەکاتێکا (خەزرەجی)تاوانبارو تاوانکار بەزمانی خۆی دەڵێ : ئەوانەی لەئەنفالدا تیاچوون (182 هەزار نین بەڵکو ڕاستییەکەی 220 هەزارن)، ئیتر چی مانایەك بۆ هەڵویست و خوێندنەوەی ئەو حزب و سەرکردانە دەمێنێتەوە یان دەتوانرێ بەکام پێوەر ئەنفال دۆستی ئەوان بپێورێ و داوای خوێندنەوەو ناسینی ئەنفال و جێبەجێکردنی وەزیفەی خۆیانیان لەبەرامبەر ئەنفال لێبکەین؟ بەدیوەکەی تردا من نابێژم وەرن با خەتی ڕاست و چەپ بەسەر ئەم حزبانەدا بێنین، بەڵکو دەبێژم وەرن ئەم ناڕاستی و چەوتی و تاوانکارییە بەرامبەر ئەنفال ڕاست کەینەوەو چیتر نەهێڵین لەوە زیاتر ئەم خوێن ساردی و نابەرپرسیارێتییە درێژە بکێشێ . چونکە درێژە کێشانی ئەم خوێن ساردی و نابەرپرسیارێتییە بەردەوامبوونی ئەنفال و کاریگەرییە ترسناکەکانییەتی. ئەمە وەزیفەی تەنیا ڕۆشنبیرێك یان تاکێکی کۆمەڵگا نیە بەڵکو وەزیفەی کۆی تاکەکانی کۆمەڵگایە ، بەوانەشەوە کە لەناو حزبەکاندان، تا ئەو سنورەش حزبی بوون نەنگی نابێ بۆ ئەوان

که لەئاست ئەم بابەتە هەستیارەو بابەتەکانی تر بێنە دوان و ئەو ناتەندروستی و چەوتییەیی هەڵوێست و بینینی حزبەکانیان بۆ ئەنفال ساغ کەنەوەو بیخەنە سەر ئاراستەی تەندرووستی خۆی، بەپێچەوانەوە ئیتر لەوە بترازێ ئەوانیش دەبنە شەریکی ئەو نالۆژیکی و نابابەتی بوونەی خوێندنەوەو بینین و هەڵوێستی حزبەکانیان و بەقەد پشکی خۆیان بەرپرسیارێتی هەڵدەگرن. ناکرێ لەم نێوانەدا ناکارایی بزووتنەوەی دەرەوەی حزب لەبیر بکەین، چونکە هەر ئەو ناکارایی و بێدەنگییەیی دەرەوەی حزبەکان زۆربەی جارەکان دەبێتە هۆکاری بەردەوامبوون و درێژبوونەوەی ئەو شێوە بینین و خوێندنەوە چەوتەی ئەو حزبانەی کە ئاوها ئەنفال و باگراوەندە فرە ڕەنگەکانی وێنا دەکەن یاخود بەئاراستەی بەرژەوەندییە حزبییەکانی خۆیاندا وەری دەچەرخێنن.

ڕۆشنبیر [illegible] ؟

ئەبێ بپرسین ڕۆڵی ڕۆشنبیر یان نوسەرو توێژەرانی کۆمەڵگای ئێمە لە ناسین یان ناساندنی ستراکچەری ئەنفال و کایە جۆراو جۆرەکانی چییە و کامانەن؟ ئایا ئەوەی کراوەو وتراوەو نوسراوەو بەرهەم هێنراوە ، دەتوانن ببنە پارسەنگی ئەو بەرپرسیارێتییەیی کەلەم بوارە لەسەر شانیانە؟ سەرەتا دەبێ ئەوە بێژم کە هەندێ هەوڵ و تەقەلای جۆراو جۆر هەیە و دراوە، وەك دەرکردنی (گۆڤار، هەفتەنامە، نامیلکە، کتێب، ووتار، لێکۆڵینەوە)و هتد بەلاّم کاتێ دەکەویتە شەن و کەوکردنی ئەو هەولاّنە و بەراورد کردنیان لەگەڵ قەبارەو کاریگەرییەکانی ئەنفال و باگراوەندە فەلسەفی و فیکری و سیاسییەکەی ئەنفال ، تەواو هەست بەوەدەکەی کەئەوەی تایبەت بەم بوارە کراوە ، هێند پڕ لە کەمو کوڕی و ناتەواوییە و دوورە لە مەنهەجییەتەوە قابیلی سەرلەنوێ دارِشتنەوەو چاکردنە. وردتر ڕۆشنبیر یان نوسەرو توێژەران نەیانتوانیوە شۆڕبنەوە بۆ نێو نەخشە و وێنە و کارییگەرییەکانی ئەنفال و لە ڕێگای ئەم شۆڕبوونەوەیەوە ئیش بکەن. من بەخراپی نازانم نوسەرو لێکۆڵیارو ڕۆشنبیرانی دەرەوەی کۆمەڵگای کوردستانی بێن و ئیش لە ئەنفالدا بکەن، بەلاّم لەوە خراپترو نابابەتی تر نیە لەبری ئەوەی ڕۆشنبیرو نوسەرو لێکۆڵیاری کوردی یان کوردستانی ببنە سەرچاوەی دەستگرۆیی ئەو ئیشانە، کەچی بەپێچەوانەوە ئیشی ئەوانی دەرەوەی کۆمەڵگای کوردی دەبێتە سەرچاوەی ئەو ئیشە کەمانەی کەلەلایەن خودی خۆمانەوە بۆ ئەنفال کراون. یانی خراپتر لەوە نیە نوسەرێك یان توێژەرو لێکۆڵیارێکی کوردستانی دێت و دەیەوێت قسە لەسەر کاریگەرییە ئابوری و کۆمەلاّیەتی و دەروونییەکانی ئەنفال بکا، کەچی نازانێ لە ئۆردگای (شۆڕش و سمود) لە ناو خێزانەکانی پاشماوەی ئەنفال چی دەگوزەرێ. یاخود دەیەوێ قسە لەنەوەی بەجێماوی پاش ئەنفال بکا، کەچی بێئاگایە لەوەی لەناو نەوەی بەجێماوی ئەنفالدا چی باسە. یان دەیەوێ قسە لەسەر تێکشکانی ژێرخانی گووند نشینانی پێش ئەنفال بکا، کەچی نازانێ پێکهاتەی گوند چیە و کامانەن کەڵچەری گوند و تایبەتمەندییەکانی. یان کەسێك دێت و قسەر لەسەر کاریگەری ئەنفال لەسەر ژن دەکا ، ناخی ژنی پاشماوەی ئەنفال ناناسێ و نازانێ ئەوەی بەسەر ئەو ژنانەدا هاتوە قەبارەو کاریگەرییە جۆراو جۆرەکانی چین. ئەمانەو زۆری تر، ناکرێ لە کۆی ئەو ئیشانەی کەلەسەر ئەنفال کراون بەو پێوەرانەی سەرەوە قابیلی تێهەڵچوونەوە نەبن و ڕەخنەی جیدی نەکرێن. لەمەش کارەساتبارتر هەندێ نوسەرو ڕۆشنبیرو ڕۆژنامەنوس هەن پێیان وایە دوای ووتاری چەند نوسەرێك کە قسەیان لەسەر ئەنفال کردوە ئیتر پێویست ناکا ، قسە لەسەر ئەنفال بکرێ. یانی مەبەست لەم قسەیە ئەوەیە کەگوایە ئەو ووتارانە تەواوی کون و کەلەبەرەکانی ئەنفالیان پشکنیوەو بواریان بۆ قسەکردن لەسەر ئەنفال بۆ کەسی تر نەهێشتوەتەوە. تەماشای هەوڵدان بۆ سەپاندنی ئەم دیدە نابابەتی و نالۆژیکیە بکە کەچۆن دەیەوێت گەورەترین کارەسات و پەلاماری مرۆیی بەدوو سێ ووتار ببڕێنێتەوە و بەدیوەکەی تریشدا ئیش کردن لەسەر ئەنفال بە عەیبەیەکی گەورە بزانێ . ئەمەسەرەڕای ئەوەی تا ئێستا ئیشکردن لە ناو ڕۆشنبیران لەسەر ئەنفال لە بوعدی بیرکردنەوەی ڕۆشنبیرو نوسەرو لێکۆڵیاری کۆمەڵگای ئێمەدا، تا ئەو ڕادەیە پەرش و بلاّوە کاناتوانێ گوزارشت لەوێنە و شوناسی خۆی لەناو ترژیدیای ئەنفالدا بکا و بەپێچەوانەشەوە خودی خۆی بوەتە بەشێك لە پرۆسەی تێکشکانی کەینونەی کەسایەتی خۆی و بەشێوەیەك لە شێوەکان ئەنفالکردنی زاکیرەی خۆی لەبەردەم نەخشەی ئەنفالدا.

ڕۆشنترو بیپەردە پێم وایە دەبێ ڕۆشنبیرونوسەرو لێکۆڵیارو هتد لە کۆمەڵگای ئێمەدا پێش هەرکەس خۆیان لێپرسینەوە لە گەڵ ئیشەکانی خۆیان بکەن و سەلیقەیەکی نوێ و تەکنیکی نوێ بۆ ئیش کردن لەسەر ئەنفال بگرنەبەر. ئیشکردن بۆ ئەنفال بکەنە ئیشی دامەزراوەیی و پێویستییە هەرە گرنگەکانی کۆمەڵگا و تاکەکانی، یانی دەبێ ئەوان سەرمەشقی بە میلی کردنی ئەنفال بن و هەر ئەوانیش بوار نەدەن ئەنفال بە شیوەیەکی خوێن ساردانە بەسەر کۆی پێکهاتەی کۆمەڵگادا بگوزەرێ و ببێتە یەکێك لەو یادەوەرییانەی کەتەنها وەك ڕێز لێنان بیر بخرێتەوە. بەمانایەکی بابەتی تر ئەگەر ئەنفال تەنها وەك بیرەوەرییەك لەزاکیرماندا بمێنێ و نەبێتە ئەجێندای ئیشکردنمان لە تێکرای کایەکانیدا، دەبێ بێژین ئەوە بۆ خۆی درێژەدانە بە ئەنفال و قوڵبوونەوەی کاریگەرییەکانی و لەبیرکردنی ئایندە بە هەموو ماناکانییەوە. ڕۆشنبیرانیش وەك لە چەند جێگایەکی تر ئیشارەتمان پێکرد بەرپرسیارێتی بنەڕەتی تایبەت بەم بوارە هەڵدەگرن.

مۆمەڵ مامەزمام؟

کاتێ کۆمەڵگایەك، ئەنفال لەپرۆسەیەکی نەخشە بۆ کێشراودا هەموو پایە بنەڕەتییەکانی لەبەر یەك هەڵۆەشاندبێ و ئەم هەڵوەشانەوەش هەمیشە لەبەردەم نابەرپرسیارێتی و خوێن ساردی و زاکیرەیەکی پەرش و بڵاودا ، تێپەڕببێ و نەبێتە ئەجێندای کاری تاك و کۆی تاکەکانی و پێکهاتە سیاسی و ڕۆشنبیرییەکەی، هەست بە مەترسییەکی بەردەوام دەکەی. با ئەم هاوکێشەیە زیاتر ڕوون کەینەوە، کۆمەڵگای کوردی یاخود کوردستانی بەشێوەیەکی بەردەوام و نەخشە بۆ کێشراو ئەنفال وەك پرۆژەی بیری بەعس بە شێوەیەکی تایبەت و شۆڤێنیزمی عەرەبی وکلتوری ئاینی بە شێوەیەکی گشتی کاری تیا کردوە. ئەوەش زۆر نالۆژیکیە وا تێبگەین کە ئەنفال تەنها لە(88)دا ڕووی دا، بەڵکو ئەنفال لەو بەرواره لە پێشتر نەخشەی بۆ کێشراوەو هەوڵی جۆراو جۆریش بۆ تەوزیفکردنی دراوە بەڵام ئەمە تا ئەوێ ڕاستە بێژین لە(88) ئەنفال ناوەڕۆکی بەربەرییانەی خۆی بەتەواوی خستە ڕوو، گرفتی سەرەکی کۆی پێکهاتەکانی کۆمەڵگای ئێمە لێرە وە دەست پێدەکا. گرفت بەومانایەیی کۆمەڵگایەك هەموو جەستەی ئەنفالی لێبچۆڕێ و بەردەوام ئەنفال هەڕەشە بێت لە تێکشکان و سڕینەوەی، کەچی ئەو خۆی ئەنفال و بوعدە ترسناکەکانی نەناسێ و نەزانێ کاتی دەستپێکردن و مەترسی و کاریگەرییەکانی ئەم نەخشەیە لە کوێدایە و چۆن نەخشەی بەردەوامبوونی تێك دەشکێنرێ. یان ڕوونتر بەشێك لەچین و توێژەکانی کۆمەڵگا ببنە ڕێخۆشکەرو ئەنجامدەری نەخشەکە. دیارە ئەمە نەك تەنها بۆ نموونەی کوردستانی باشوور، بەڵکو بۆ کوردستانی باکورو ڕۆژهەڵات و باشوری بچوکیش هەروایە و دەکرێ لە شوێنی ترو نوسینی تر خوێندنەوەو ڕاڤەی پێویستی بۆ بکرێ.

باڕوونتر قسە بکەین و بپرسین ئایا بەم بینین و خوێندنەوەیەیی ئێستای کۆمەڵگا بە هەموو پێکهاتەکانییەوە، دەتوانین کۆمەڵگای ئەنفالکراوی کوردی وێنا بکەین؟ من وای دەبینم وەڵام بەم پرسیارە زۆر تر لە هەموو شتێ بە نیگەتیفە، چونکە کاتێ کەمرۆڤ ورد دەبێتەوەو دەبینێ و تێبینی دەکا: تا ئێستا زۆرینەی کۆی تاکی چین و توێژەکانی کۆمەڵگا، نازانن ئەنفال چییە و بۆو کەی ڕووی داو کێ بەم پرۆسەیە هەڵسا و مەبەست لە ئەنفال کردنی کورد چییە؟ یان بەدیدێکی تر قسەکردن لەسەر ئەنفال تەنها وەزیفەی قوربانیانی ئەنفال بێ و وەکی تر نەبێتە وەزیفەی دەرەوەی ئەو جوگرافیایەیی ئەنفالی بە خەستی بەرکەوتوە، وەك چۆن دەبینین (زانکۆ)لەدنیادا باڵاترین دەزگای وەبەرهێنانی مەعریفە و کۆمەڵگایەکی تەندروستە، کەچی لای ئێمە بەڕاستە و خۆو ناڕاستە وخۆ ، ئەنفال نابێتە وەزیفەی زانکۆو بچوکترین سوچ و پانتایی کارکردنی داگیرناکا. ئێستاشی پێوەبێ دەیان و سەدان ڕەشنوسی ماستەرنامە و دکتۆرا، لەسەر دەیان بابەتی دووبارەوە بوو ئامادەدەکرێ و پلەی زۆر باش و و هتد پێدەدرێ، بەپێچەوانەشەوە لەهەموو ئەو ڕەشنوسانەدا کەمترین شت لەسەر ئەنفال و ڕەهەندە جیا جیاکانی نابینی و بەرچاو ناکەوێ .یان گەرمیان بە شێوە تەقلیدییەکەی خۆی یادی ئەنفال دەکاتەوە کەچی لە سلێمانی ئاهەنگ دەگێڕدرێ و لە پایتەختی کوردستان(هەولێر) بەشێوەیەکی تر خۆشی و شایی دەگێڕدرێ و لە دهۆکیش وەك ئەوەی هیچ ڕووی نەدابێ کەس فزەی لێوەنایەت و زانکۆکانیش لەم بۆنەدا تەجاوزی مەنهەجی دارا دوو داری دی خۆیان ناکەن؟! زۆر بابەتیە بپرسین کۆمەڵگای کوردی بە هەموو پێکهاتە و چین و توێژەکانییەوە ، لە دادگایی کردنی تاوانبارانی

تاوانی ئەنفالدا، تاچی ڕادەیەك وەزیفەی خۆیان ڕایکردو ئایا توانیمان ڕەهەندەکانی دادگایکردنەکە بگەیەنینە ئاستی قوربانییەکانمان؟ یان ئایا ئەوەی ئێمە کردمان وەك پێویست وەزیفەی خۆمانمان بە جێهێنا؟

ئاخر کۆمەلگایەك پێی وابێ ئەوە وەزیفەی تەنیا قوربانییە قسە لە بە قوربانی بوونی خۆی بکا، چۆن دەبێ کۆمەلگایەکی نابەر پرسیار نەبێ و چاوەڕوانی بەرهەم هێنانی کۆمەلگایەکی تەندروستی لێبکرێ ؟ کەواتە ئێمە پێویستمان بە تێکشکاندنی نەریتە چەق بەستوەکانی شێوەو میکانیزمی کارکردنمانە و ناشکرێ هەموو جارێ شەرم لەبەرامبەر ئەم وەزیفە گرنگەدا بمانگەڕێنێتە دواوە.

قوّتلة ق ق قسقه ق ق پقّقست:

ئەو سەرەقەڵەم و بابەتانەی لێرەدا خستمانە ڕوو، ئەگەر هەڵە نەبم گفت و گۆی جیدی هەڵدەگرن و ناکرێ جارێکی تر بە خوێن ساردی بەسەرماندا تێپەڕبن. تێپەڕبوونی گرنگی گفت و گۆکرنی ئەو سەرە قەڵەم و بابەتانە بەسەرماندا، ناوەڕۆکی نابەرپرسیارێتی ئێمە دەسەلمێنێ و ناتوانێ وێنەی ئایندەیەکی ڕوون و گەشمان بداتێ.